

Renata Kunert-Milcarz
Uniwersytet Wrocławski

Mołdawia w perspektywie polityki zagranicznej III RP

Polska polityka zagraniczna

Aspiracje państwa polskiego jako promotora demokracji oraz procesów demokratyzacyjnych stały się możliwe dopiero po rozpadzie Związku Radzieckiego. Kształtowanie polityki państwa polskiego, mającej na celu wsparcie dla procesów demokratyzacyjnych jest procesem zespalałym politykę zagraniczną Rady Ministrów, działania Prezydenta RP, Parlamentu i innych organów władzy publicznej. Aktywność w badanym wymiarze wspierana jest również poprzez debatę publiczną z udziałem instytucji akademickich, stowarzyszeń, fundacji czy mediów masowych.

Teresa Łoś-Nowak definiuje politykę zagraniczną przez pryzmat zewnętrznej funkcji państwa, niezbędnej do jego istnienia i rozwoju, podkreślając jednocześnie istotność jego otoczenia międzynarodowego i występujących w nim interakcji¹. Zakłada się, iż położenie geopolityczne, uwarunkowania gospodarcze oraz więzi historyczne sprawiają, iż relacje ze wschodnimi sąsiadami powinny stanowić jeden z priorytetów polskiej polityki zagranicznej, a wszelka destabilizacja na tym obszarze zagraża interesom RP. Polska polityka zagraniczna według Romana Kuźniara realizuje i odzwierciedla interesy narodowe RP. Interes narodowy definiuje cztery grupy celów polskiej polityki zagranicznej. Do pierwszej grupy należą: niezależność, suwerenność oraz integralność terytorialna. Na interes narodowy składa się też bezpieczeństwo narodowe i stabilność w otoczeniu międzynarodowym państwa. Grupa trzecia zawiera warunki niezakłóco-

---

¹ T. Łoś-Nowak, *Polski fin de siècle w polityce zagranicznej po 1956 roku*, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, nr 5, 2004, s. 122.

nego rozwoju gospodarczego, awansu cywilizacyjnego oraz udziału w rozwoju cywilizacyjnym Europy i świata. Ostatnią kwestią obejmującą interes narodowy jest rola, prestiż i pozycja międzynarodowa państwa². Autor wyodrębnił również poszczególne fazy polskiej polityki zagranicznej od 1989 roku, odpowiadające ww. celom. Zwłaszcza rok 1989 oraz powołanie pierwszego niekomunistycznego rządu pod przewodnictwem Tadeusza Mazowieckiego stanowiło zdecydowany przełom polityczny w kontekście prowadzonej polityki zagranicznej. Pierwszy etap charakteryzował się odzyskaniem przez Polskę suwerenności, potwierdzeniem granic, przebudowaniem relacji ze Związkiem Radzieckim i rozwiązaniem Paktu Warszawskiego. Warto podkreślić, iż rząd T. Mazowieckiego nie przyjął w pełni stworzonej przez Jerzego Giedroycia koncepcji polskiej polityki wschodniej. Premier dał temu wyraz podczas przemówienia przed Sejmem 24 sierpnia 1989 roku, w którym odwołał się do przemian politycznych w ZSRR oraz wprost stwierdził, iż: „Pragniemy zachować dobrosąsiedzkie i przyjazne stosunki ze Związkiem Radzieckim. Po raz pierwszy pojawia się szansa, by stosunki między naszymi narodami były oparte na przyjaźni i współpracy społeczeństw, a nie były zastrzeżone dla jednej partii. Jest to wielka szansa, której zmarnować nie można”³. Stąd też zwłaszcza w polityce wschodniej charakterystyczne było zachowanie dwutorowości, czyli utrzymywania stosunków zarówno z ZSRR, jak i poszczególnymi satelitami. Linia dwutorowości charakteryzowała polską politykę zagraniczną na Wschodzie do ok. 1992 roku⁴.

Aktywnie prowadzona polityka dwutorowości odzwierciedlała zaangażowanie pierwszego ministra spraw zagranicznych III RP, Krzysztofa Skubiszewskiego. Rząd RP podpisał ze swoimi sąsiadami układy odnoszące się do współpracy i dobrego sąsiedztwa. Na tym etapie silnie wykształciła się orientacja euroatlantycka oraz polityka wschodnia, bazująca na budowie bilateralnych stosunków z nowymi państwami, powstałymi na gruzach ZSRR. Warto również podkreślić, że dzięki wysiłkowi podjętemu przez K. Skubiszewskiego, wypracowany został konsensus polskiej klasy politycznej dotyczący polskiej polityki zagranicznej, która miała skupić się na stosunkach ze Wschodem oraz zorientowana była na integrację europejską, przede wszystkim w ramach rozwoju kontaktów ze Wspólnotą Europejską⁵. Minister w odniesieniu do polityki

---

² R. Kuźniar, *Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*, Warszawa 2008, s. 8.

³ [Online] Fragment przemówienia Tadeusza Mazowieckiego przed Sejmem 24 sierpnia 1989 r., http://www.nauka.pap.pl/palio/html.run?_Instance=cms_nauka.pap.pl&_PageID=6&dep=299430&_Checksum=-634330524, stan z dnia 23.04.2015.

⁴ R. Kuźniar, *op. cit.*, s. 8.

⁵ *Ibidem*, s. 41–44.

zagranicznej rządu podkreślał, iż „Polsce potrzebna jest polityka wschodnia z szeroką wizją i poparciem społecznym (...). Wchodząc w powiązania ściśle europejskie, zwłaszcza z instytucjami zachodnioeuropejskimi, nie będziemy się dystansować wobec ZSRR, lecz utrzymamy aktywną politykę w tym kierunku”⁶. Również 21 stycznia 1993 roku w wystąpieniu na temat pojęcia polskiej racji stanu wobec ówczesnych wyzwań społeczno-politycznych i ekonomicznych, stwierdził, że „(...) obok normalizacji stosunków dwustronnych i ich jak najlepszego kształtowania nasza racja stanu wymaga wspierania u wschodnich sąsiadów – jako niepodległych państw – transformacji demokratycznej. Nie ma lepszej gwarancji dla stabilizacji u naszej wschodniej ściany, jak powiązanie niepodległości z demokracją”⁷.

Na kolejnym etapie, przypadającym na lata 1993–1997/98, państwo polskie skupiło się przede wszystkim na zapewnieniu gwarancji bezpieczeństwa, czego wyrazem były starania o członkostwo w NATO. Nowe relacje zostały przedstawione przez kolejnego ministra spraw zagranicznych w latach 1993–1995, Andrzeja Olechowskiego w *exposé* z 12 maja 1994 roku, w formie koncepcji Partnerstwo dla Transformacji (pierwszej całościowej strategii koncepcji polskiej polityki wschodniej), określającej stosunki dwustronne z państwami byłego ZSRR (Rosją, Ukrainą, Białorusią, państwami nadbałtyckimi, Kazachstanem i Mołdawią) oraz mającej na celu pogłębianie oraz stabilizację bezpieczeństwa i wzajemnego zaufania państw Europy Środkowej i Wschodniej, w ramach Partnerstwa dla Pokoju. Minister zapowiedział, iż „Najważniejszym zadaniem jest zapewnienie Polsce trwałego bezpieczeństwa poprzez rozwijanie dobrych stosunków ze wszystkimi sąsiadami i zbliżanie do euroatlantyckich struktur bezpieczeństwa”⁸. Kluczowe dla relacji Polski ze wschodnimi sąsiadami były stosunki z Rosją. Istotnym zadaniem było również podniesienie kwestii współpracy gospodarczej i handlowej z państwami wschodnimi. Dużą rolę w czasie przemian odegrał także konsensus elit politycznych odnośnie do polityki zagranicznej, czego odzwierciedleniem był rozwój kontaktów ze Wspólnotami Europejskimi i członkostwo w Radzie Europy, a także starania w zakresie ułożenia dobrosąsiedzkich

⁶ [Online] Informacja o polityce zagranicznej rządu przedstawiona w sejmie X kadencji przez Krzysztofa Skubiszewskiego, 26 kwietnia 1990 r., <http://www.msz.gov.pl/resource/432b9164-91e5-4ef7-8c7a-3e0656cc48d9:JCR>, stan z dnia 13.04.2015.

⁷ [Online] Jak rząd rozumie pojęcie racji stanu. Wystąpienie ministra spraw zagranicznych Krzysztofa Skubiszewskiego w Sejmie, 21 stycznia 1993 r., <http://digit.pism.pl/dlibra/docmetadata?id=578&from=publication>, stan z dnia 1.05.2015.

⁸ [Online] *Exposé* ministra spraw zagranicznych Andrzeja Olechowskiego w Sejmie, 12 maja 1994 r., <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/teksty-zrodlowe/przemowienia/1122-expos-ministra-spraw-zagranicznych-andrzeja-olechowskiego-w-sejmie-12-maja-1994-r>, stan z dnia 22.04.2015.

stosunków z państwami byłego ZSRR, kształtowanie proeuropejskiej orientacji na Białorusi i Ukrainie oraz próby regulacji stosunków z Rosją⁹.

Głównym priorytetem od początku procesu transformacji było członkostwo w NATO oraz Unii Europejskiej. Stąd też nowy rozdział w polskiej polityce wschodniej utożsamiany jest z wejściem Polski w struktury NATO. Przełom lat 2002/2003 charakteryzował starania o wzmocnienie prestiżu i pozycji Polski na arenie międzynarodowej¹⁰. Okres ten był też czasem zwiększonej aktywności na kierunku wschodnim. Ważną cezurą okazało się wstąpienie Polski do UE, zasadniczo wpływając na strategię działań w polityce zagranicznej wobec wschodnich sąsiadów.

Głównym dążeniem Polski stało się przyjęcie oraz dostosowanie się do standardów prawnych i instytucjonalnych obowiązujących na Zachodzie, dla umożliwienia integracji. Innym celem było budowanie bezpieczeństwa oraz stabilności politycznej w regionie, w tym nowych podstaw stosunków dwustronnych i relacji na poziomie międzynarodowym. W interesie Polski było wspieranie różnorodnych form pomocy, w szczególności w stosunku do państw byłego bloku wschodniego. Starano się również kreować wizerunek Polski jako największego i najsilniejszego państwa w obszarze Europy Środkowej i Wschodniej, ze znaczącymi postępami w budowaniu praworządności i rządów demokratycznych.

Polska jako promotor dążeń demokratycznych Mołdawii

Polityka wschodnia jest istotnym kierunkiem polityki zagranicznej Rzeczypospolitej. Zwłaszcza w obecnej sytuacji geopolitycznej na wschodzie Europy, region ten, postrzegany jako dynamiczny, wyróżniają z perspektywy europejskiej, możliwe zmiany układu sił¹¹. Mołdawia po akcesji Bułgarii i Rumunii w struktury unijne w 2007 roku stała się państwem będącym na styku dwóch obszarów polityczno-gospodarczej integracji: euroatlantyckiej i euroazjatyckiej. Państwo to, charakteryzowane często jako najuboższe w Europie, w którym niemal połowa mieszkańców żyje poniżej granicy ubóstwa, od początku swego niepodległego istnienia jest centrum konfliktów, które mają bezpośredni negatywny wpływ zarówno na system bezpieczeństwa europejskiego w południowo-wschodnim rejonie kontynentu, jak i na stosunki pomiędzy Unią, Rosją, Ukrainą, a także Rumunią¹². Współcześnie w Mołdawii przeprowadzono sze-

---

⁹ R. Kuźniar, *op. cit.*, s. 41–42.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ [Online] Zob. P. Żurawski vel Grajewski, *Polska polityka wschodnia*, <http://www.omp.org.pl/stareomp/index8fe3.html?module=subjects&func=viewpage&pageid=770>, stan z dnia 27.03.2015.

¹² Zob. B. Szajkowski, *Perspektywa członkostwa Republiki Mołdowy w Unii Europejskiej*, [w:] A. Staszczuk, J. Jartysi (red.), *Wymiar Wschodni UE. Wielowymiarowość integrującej się Europy*, Szczecin 2007, s. 177.

reg reform instytucjonalnych. Zagrożenia wewnętrzne pochodzą jednak w dużej mierze ze skorumpowanych elit politycznych i systemu sprawiedliwości czy nieefektywnego systemu poboru podatków. W tych okolicznościach Rosja wykorzystuje wewnętrzne słabości państw poradzieckich. W 2014 roku Mołdawia mogła skupić się na prowadzonej polityce zagranicznej i reformach wewnętrznych, w dużej mierze ze względu na fakt ukierunkowania uwagi Rosji w stronę Ukrainy. Nino Popescu twierdzi, iż powodem bezpieczeństwa i stabilności w Mołdawii jest zwiększona odporność państwa na tzw. „geopolityczne wirusy”. Wskazuje jednak na istotne w tym procesie reformy policji, armii, przejrzystość finansowania, siłę systemu bankowego oraz rolę elit politycznych¹³.

Nie sposób nie umieścić kwestii polityki RP wobec Mołdawii we współczesnych realiach polityki europejskiej. Polska związana jest z Unią Europejską i członkostwo w jej strukturach implikuje pewne obowiązki. Mołdawia z kolei konsekwentnie potwierdza dążenia do UE. Po jej rozszerzeniu w 2004 roku, władze w Kiszyniowie zadeklarowały, iż strategicznym celem będzie pełne członkostwo w strukturach unijnych. Entuzjazm ten wynikał z założenia, iż budowa Europy bez państw obecnie egzystujących na marginesie kontynentu, nie będzie zakończona¹⁴. Z jednej strony Mołdawia podjęła zdecydowane działania, by umocnić swoją pozycję w przestrzeni europejskiej. Szanse upatruje się w podpisanym układzie o stowarzyszeniu, pogłębionych i kompleksowych strefach wolnego handlu (DCFTA) oraz wprowadzeniu reżimu bezwizowego. W wymiarze gospodarczym można już zaobserwować pierwsze pozytywne efekty w wyniku wzrostu eksportu produktów rolnych do UE. Z drugiej strony zwraca się uwagę na problemy wewnętrzne: niezagospodarowaną przestrzeń walki z korupcją, w tym elit politycznych, i brak reformy sądownictwa oraz problemy integralności terytorialnej, wzmacniane poprzez dążenia separatystyczne regionów Naddniestrza i Gagauzji. Panuje jednak przekonanie, iż Republika Mołdawii (RM) politycznie i gospodarczo jest mocniej związana z Europą. Reorientacja w kierunku euroazjatyckim jest mało prawdopodobna, przede wszystkim ze względu na zacieśnienie relacji handlowych z UE (ponad połowa handlu mołdawskiego). Według N. Popescu, integracja w ramach Unii Euroazjatyckiej mogłaby dokonać się raczej w Kazachstanie czy Kirgistanie¹⁵.

¹³ [Online] Zob. N. Popescu, *In 2014, Moldova dropped the anchor on the European path*, <http://www.moldova.org/nicu-popescu-in-2014-moldova-dropped-the-anchor-on-the-european-path/>, stan z dnia 4.04.2015; wywiad przeprowadzony 15 stycznia 2015 r. przez Lina Grâu, eksperta polityki zagranicznej i koordynatora programu Foreign Policy Association of Moldova.

¹⁴ J. Solak, *Mołdawia. Republika na trzy pęknięcia. Historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar r „zamrożonego konfliktu” o Naddniestrze*, Toruń 2014, s. 39.

¹⁵ [Online] N. Popescu, *Eurasian Union: the real, the imaginary and the likely*, „Chaillot Papers”, nr 132, wrzesień 2014, s. 36, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/CP_132.pdf, stan z dnia 12.04.2015.

Wybrane aspekty wspólnych stosunków Polski i Mołdawii

Oficjalnie, Polska uznała niepodległość Mołdawii 27 grudnia 1991 roku. Stosunki dyplomatyczne pomiędzy państwami zostały nawiązane 14 lipca 1992 roku. Traktat między Polską a Mołdawią o przyjaźni i współpracy sporządzony został w Warszawie 15 listopada 1994 roku, wszedł w życie 2 marca 1996 roku. W dokumencie zawarto ustalenia natury *stricte* politycznej, zagadnienia obejmujące współpracę gospodarczą, w zakresie kwestii społecznych, środowiskowych oraz o charakterze kulturalno-naukowym. W maju 1997 roku otwarto ambasadę Mołdawii w Warszawie. Na poziomie szefów obu państw odbyło się wiele wizyt. Warto wspomnieć o pierwszej oficjalnej wizycie prezydenta Republiki, Petru Lucinschi w Warszawie 27 października 1998 roku, podczas której podpisano porozumienia bilateralne dotyczące współpracy międzyregionalnej, w dziedzinie wojskowej oraz w zakresie polityki socjalnej i rynku pracy. Prezydent Mołdawii potwierdził ambicje włączenia Mołdawii do UE, podkreślając, że „(...) Polska jest państwem, które może (...) pomóc przede wszystkim konkretnym doradztwem w dziedzinie prawa i legislacji w przejściu od państwa scentralizowanego do państwa o gospodarce rynkowej”¹⁶.

Strona polska niejednokrotnie zapewniała o gotowości wspierania wysiłków Mołdawii w dążeniach do integracji europejskiej. Zintensyfikowanie wizyt na poziomie ministrów spraw zagranicznych notuje się od wpisania Mołdawii w program Partnerstwa Wschodniego. Należy podkreślić, iż według Konstytucji RM, to rząd posiada wyłączne prawo do prowadzenia polityki w wymiarze wewnętrznym i zagranicznym¹⁷. Pierwszym ministrem spraw zagranicznych, który odwiedził Mołdawię był Radosław Sikorski (pierwsze spotkanie odbyło się w 2008 roku). Z kolei pierwsza wizyta szefa mołdawskiej dyplomacji w Polsce, Nicolae Tăbăcaru, miała miejsce dekadę wcześniej, w 1998 roku¹⁸. Podczas wizyty R. Sikorskiego w Kiszyniowie podpisano umowę, na mocy której powołano Polsko-Mołdawskie Forum Integracji Europejskiej. Pierwsze konsultacje w ramach Forum z polskimi partnerami odbyły się w Mołdawii w 2010 roku. Dotyczyły przede wszystkim zagadnień integracji RM z UE oraz reform wewnętrznych¹⁹.

---

¹⁶ [Online] Wizyta oficjalna Prezydenta Republiki Mołdowy w Polsce, <http://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2000-i-starsze/art,674,wizyta-oficjalna-prezydenta-republiki-moldowy-w-polsce.html>, stan z dnia 3.04.2015.

¹⁷ Zob. R. Rajczyk, *System konstytucyjny Mołdawii*, Warszawa 2014, s. 41.

¹⁸ [Online] Embassy of the Republic of Moldova to the Republic of Poland, Political-Diplomatic relations, <http://www.polonia.mfa.md/political-diplomatic/>, stan z dnia 3.04.2015.

¹⁹ [Online] Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/inicjatywy_i_wspolpraca_miedzynarodowa/inicjatywy_dwustronne/moldawia/strony/glowna.aspx, stan z dnia 06.04.2015.

Działania Polski wspierające przemiany demokratyczne w Mołdawii mają przede wszystkim charakter dyplomatyczny oraz skupiają się na pomocy zagranicznej. Polska stale zapewnia o swym poparciu dla Republiki, m.in. na forum Grupy Wyszehradzkiej i w stosunkach dwustronnych. W roku 2008 najważniejszym przedsięwzięciem, realizowanym przez Polskę był program Partnerstwa Wschodniego, powstały w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Inicjatywa będąca pomysłem Polski, została wsparta przez Szwecję. Stanowiła również odpowiedź na niemiecką koncepcję Partnerstwo dla Modernizacji. Partnerstwo Wschodnie określa ściślejszą współpracę UE z Ukrainą, Gruzją, Mołdawią, Armenią, Azerbejdżanem i Białorusią. Pierwszy szczyt Partnerstwa odbył się 7 maja 2009 roku w Pradze, gdzie podpisano wspólną deklarację, w której przyjęto, iż fundamentem współpracy pomiędzy Unią a państwami partnerskimi będą „(...) zobowiązania dotyczące zasad prawa międzynarodowego i podstawowych wartości, w tym demokracji, praworządności i poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, a także gospodarki rynkowej, zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów”²⁰. Obecnie Partnerstwo Wschodnie jest projektem, który stał się jednym z celów szerokiej krytyki działań unijnych. Ocenia się, że kolejne szczyty Partnerstwa (Warszawa w 2011 roku, Wilno w 2013 roku, Ryga w 2015 roku) nie przyniosły oczekiwanych rozwiązań. Pierwotne plany Partnerstwa były niedostosowane do rzeczywistości politycznej, gospodarczej i społecznej regionu. Również cele stawiane przez unijnych urzędników były zbyt ambitne. Wydaje się, że obecnie strategia tzw. małych kroków byłaby optymalnym rozwiązaniem, przy czym RP nie powinna porzucać wysiłków wsparcia dla zaangażowania Mołdawian w dążeniu do struktur europejskich i reform wewnętrznych państwa.

Kolejną płaszczyznę dialogu i współpracy stanowi Polsko-Mołdawskie Zgromadzenie Parlamentarne – inicjatywa, która została powołana w 2011 roku w Kiszyniowie. Forma współpracy opiera się na cyklicznych spotkaniach delegacji obu parlamentów. Pierwsza sesja odbyła się w 2011 roku. W podpisanej wspólnej deklaracji reprezentacja polska zadeklarowała wsparcie dla starań Mołdawii w procesie integracji z UE. Strony opowiedziały się też za zwiększonym zaangażowaniem Unii w rozwiązanie konfliktu w Naddniestrzu. Podczas II sesji Zgromadzenia Parlamentarnego Polski i Mołdawii 27 marca 2012 roku, przyjęto wspólne oświadczenie. W dokumencie potwierdzono zaangażowanie RM w przeprowadzenie reform wewnętrznych, podkreślając zarazem

²⁰ [Online] Council of the European Union, *Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit*, 7 May 2009, Prague, Brussels, 7 May 2009, 8435/09 (Presse 78), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/107589.pdf, stan z dnia 3.04.2015.

szczególną rolę Polski i USA, które w zakresie przewodnictwa w grupie zadaniowej ds. Mołdawii, funkcjonującej w ramach Wspólnoty Demokracji, podjęły się aktywności na wielu polach. Dwie kolejne sesje, w 2013 i 2014 roku, również dotyczyły współpracy polsko-mołdawskiej w procesie integracji Republiki z UE. Podczas wizyty szefa polskiej dyplomacji na spotkaniu Europejskiej Grupy Inicjatywnej dla Mołdawii (GAERM) na początku września 2014 roku, ponownie zapewniono wsparcie dla reform oraz działań mających na celu walkę z korupcją, większą otwartość przetargów, usprawnienie gospodarki oraz kwestie bezpieczeństwa²¹.

Z analizy polskiej polityki zagranicznej, a przede wszystkim działań skierowanych na Wschód Europy, wyłania się mało optymistyczny obraz. Kolejne szczyty Partnerstwa Wschodniego nie przyniosły rozwiązań, które satysfakcjonowałyby wszystkie strony. Jednakże, w debatę polityczną Mołdawii wciąż wpisuje się kwestia przyszłego członkostwa w UE, a także roli Polski, która aktywnie wspiera dążenia władz w Kiszyniowie. Na proces okcydentalizacji negatywnie wpływa zahamowanie reform wewnętrznych, a przede wszystkim modernizacji systemu sądownictwa, który charakteryzuje wysoki stopień korupcji.

Zaangażowanie Polski w UE na rzecz Partnerstwa Wschodniego, a także innych państw członkowskich sprawia, iż nacisk na demokratyzację staje się coraz silniejszy. Jednakże, aktywność Polski często sprowadza się do działań symbolicznych, a sytuację utrudnia pogarszanie się relacji z Rosją. Realizacja programu okcydentalizacji państw Partnerstwa Wschodniego implikuje konflikt polityczny z Federacją. W percepcji rosyjskiej władzy Mołdawia powinna uczestniczyć w projektach integracyjnych w ramach struktur euroazjatyckich. Dlatego też jednym z najważniejszych celów polityki zagranicznej Kremla jest tworzenie mechanizmów integracyjnych na tym obszarze. Dążenia Rosji skupiają się na trwałym włączeniu Mołdawii we własną strefę wpływów, zaś jakiegokolwiek działania z zewnątrz postrzegane są jako naruszenie jej żywotnych interesów. W ostatnich latach obserwujemy radykalizację postaw Rosji wobec Naddniestrza. Problemem są również separatystyczne dążenia tureckojęzycznej mniejszości Gagauzów. Toteż analizowana działalność na Wschodzie nie pozostaje bez reakcji Rosji oraz oddziałuje na relacje pomiędzy oboma państwami. Istnieje też obawa przed załamaniem reform, destabilizacją wewnętrzną i wpływem Federacji Rosyjskiej. Jak długo jednak istnieje szansa na sukces mołdawskich przemian, należy je aktywnie wspierać, choćby programami pomocy finanso-

---

²¹ [Online] M. Wojciechowski, *Wizyta szefa polskiej dyplomacji w Mołdawii*, http://www.ms.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/wizyta_szefa_polskiej_dyplomacji_w_moldawii, stan z dnia 12.04.2015.

wej, jednak trzeba wziąć pod uwagę niepowodzenie obozu reform. Rosja stoi na stanowisku, że Mołdawia posiada tylko jedną możliwość wyboru: wzmacnianie relacji z Zachodem lub ze Wschodem. Jak zapowiedział szef rosyjskiej dyplomacji, Siergiej Ławrow w rozmowie z minister spraw zagranicznych Mołdawii, Natalią German przed podpisaniem umowy stowarzyszeniowej UE-Mołdawia, akt ten negatywnie wpłynie na relacje rosyjsko-mołdawskie. Od czasu ratyfikowania umowy stowarzyszeniowej z UE, Rosja nałożyła embargo na mołdawskie produkty, takie jak owoce, warzywa, przetwory mięsne oraz wino²².

Polska pomoc rozwojowa dla Mołdawii

Pomoc Polski w omawianym kontekście ma charakter rozwojowy. Po przystąpieniu Polski do UE, współpracę gospodarczą pomiędzy Warszawą a Kiszyniowem określa Układ o partnerstwie i współpracy między UE i Mołdawią z 1994 roku, który automatycznie w 2004 roku został rozszerzony na nowe państwa członkowskie. Z kolei umowa bilateralna między oboma państwami o współpracy gospodarczej została podpisana 7 września 2006 roku, a weszła w życie 24 maja 2007 roku. Dokument ten stanowi formalną podstawę dla aktywności polsko-mołdawskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej²³. W ramach prac komisji podpisano Porozumienie o współpracy między Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości a Ministerstwem Gospodarki i Handlu RM. Ponadto, oba państwa zawarły wiele umów na poziomie międzyrządowym, dotyczących m.in. zagadnienia unikania podwójnego opodatkowania czy o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji (oba dokumenty podpisano w 1994 roku). Pomoc dwustronna zakłada przede wszystkim wsparcie techniczne: w jej skład wchodzi transfer wiedzy i doświadczeń, organizowanie staży, konferencji czy seminariów, udzielanie stypendiów dla studentów, redukcja długu zagranicznego, udzielanie preferencyjnych kredytów oraz wsparcie o charakterze humanitarnym²⁴. Polska zaangażowała się szczególnie na płaszczyźnie wspierania zmian politycznych, społecznych i gospodarczych na Terytorium Autonomicznym Gagauzji, jednym z najbardziej

²² N. Popescu, *Eurasian...*, *op. cit.*, s. 33.

²³ W Ministerstwie Gospodarki w Warszawie 7 lutego 2014 r. odbyło się IV spotkanie Polsko-Mołdawskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej, któremu przewodniczyli podsekretarz stanu w resorcie gospodarki Andrzej Dycha i prezydent Mołdawskiej Akademii Nauk Gheorghie Duca. Spotkanie miało na celu omówienie perspektyw rozwoju bilateralnych stosunków gospodarczych oraz współpracy naukowej.

²⁴ P. Bagiński, *Prawa człowieka a pomoc dla zagranicy – wnioski dla polskiej polityki zagranicznej*, [w:] A. Bieńczyk-Missala, R. Kuźniar (red.), *Prawa człowieka w polskiej polityce zagranicznej*, Warszawa 2007, s. 72–73.

zacończanych w Republice Mołdawii, realizując na tym obszarze program Funduszu Małych Grantów (nakierowany na dostawę wody i gazu) oraz, wraz z UE, w ramach wspierania autonomii Gagauzji²⁵.

Obroty handlowe między Polską a Mołdawią, według danych z 2012 roku, przekroczyły 290 mln USD, w tym polski eksport 212 mln USD (wzrost o 12% w porównaniu z rokiem poprzednim). W 2013 roku zanotowano dalszy wzrost wzajemnych obrotów towarowych, które wzrosły o 57% i wyniosły prawie 420 mln USD (polski eksport do Mołdawii wzrósł o 75% i wyniósł ponad 338 mln USD)²⁶. Podczas dwustronnych spotkań wciąż podkreśla się możliwość inwestycji w sektorze bankowo-finansowym, rolnictwa i przemysłu spożywczego, turystyce i transporcie. Niestety, wielość przedsięwzięć nie przekłada się na jakość współpracy. Podane dane liczbowe biorą też pod uwagę wyniki Mołdawii wraz z Nadniedziestrzem. Zauważalny jest również trend wycofywania się polskich inwestorów z Mołdawii, ze względu na brak wykwalifikowanej siły roboczej i kadry menadżerskiej, słabo rozwiniętą infrastrukturę oraz występowanie szarej strefy²⁷.

Od października 2012 roku działa Centrum Informacyjne dla Władz Lokalnych Mołdawii, które powołane zostało w oparciu o *Memorandum of Understanding*, podpisane w 29 czerwca 2012 roku pomiędzy polskim resortem spraw zagranicznych a Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i Budownictwa Mołdawii. Zgodnie z założeniami, pełni ono funkcję informacyjno-koordynacyjną i edukacyjną. Zadaniem Centrum jest dostarczanie informacji dotyczących zagranicznych projektów i grantów oraz procedur ubiegania się o środki krajowe oraz instytucji międzynarodowych. Całe przedsięwzięcie finansowane jest przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP oraz Amerykańską Agencję ds. Rozwoju Międzynarodowego (USAID). Projekt jest częścią programu Democracy Partnership Challenge, kierowanego przez Wspólnotę Demokracji²⁸.

W roku 2013 na rzecz Republiki Mołdawii podjęto realizację 24 projektów na kwotę 5 225 985 zł oraz 11 projektów w ramach systemu małych grantów na kwotę 122 918,61 euro. Polska działalność z zakresu współpracy rozwojowej na rzecz

---

²⁵ Zob. M. Kosienkowski, *Polityka Polski wobec Mołdowy*, [w:] A. Gil, T. Kapuśniak (red.), *Polityka wschodnia Polski. Uwarunkowania, koncepcje, realizacja*, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin-Warszawa 2009, s. 270–272.

²⁶ [Online] Ministerstwo Gospodarki, [w:] <http://www.mg.gov.pl/node/20082>, stan z dnia 3.05.2015.

²⁷ A. Sawicz, *Zamalować białą plamę, czyli słów kilka o stosunkach polsko-mołdawskich*, [w:] M. Kosienkowski (red.), *Spotkania polsko-mołdawskie. Księga poświęcona pamięci Profesora Janusza Solaka*, Episteme, Lublin 2013, s. 69–70.

²⁸ [Online] Zob. Information Center for Local Authorities, Centrul de Informare pentru Autoritățile Locale, [w:] <http://www.centruinfo.org/en/infocenter>, stan z dnia 12.03.2015.

Mołdawii obejmowała następujące priorytety: bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami, rozwój regionalny i decentralizację oraz rozwój obszarów wiejskich. Działania w pierwszym obszarze dotyczyły m.in. poprawy bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej i przemytowi towarów, wsparcia podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności, zarządzania kryzysowego i ochrony środowiska naturalnego. Rozwój regionalny i decentralizacja odnosiły się do przygotowania administracji regionalnej i lokalnej do efektywnej absorpcji funduszy unijnych oraz wzmocnienia koordynacyjnej roli resortu rozwoju regionalnego i budownictwa Mołdawii w zakresie wdrażania reformy regionalnej. Rozwój obszarów wiejskich obejmował aktywność z zakresu wsparcia małej i średniej przedsiębiorczości, spółdzielczości rolniczej i doradztwa rolniczego, jak również promocji i wdrażania innowacyjnych technik i technologii w gospodarstwach rolnych oraz modernizacji infrastruktury wiejskiej²⁹. Część przedsięwzięć zakończyła się niepowodzeniem. W czerwcu 2007 roku podpisano umowę o udzieleniu kredytu w ramach pomocy związanej w kwocie ok. 15 mln USD (weszła w życie w sierpniu 2007 roku). Wsparcie miało zostać przeznaczone na sfinansowanie planów dostaw do Mołdawii polskich produktów i usług w dziedzinie zaopatrzenia w wodę pitną przez polskie firmy, na warunkach komercyjnych. Jednakże w 2009 roku strona mołdawska wycofała się z inicjatywy, ze względu na niemożność realizacji przedsięwzięć z powodu braku środków budżetowych³⁰. W czerwcu 2014 roku odbyła się misja doradcza polskich ekspertów w zakresie wsparcia dla administracji publicznej w ramach projektu Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, który był współfinansowany poprzez działalność programu „Polska pomoc” z ramienia resortu spraw zagranicznych. Celem było poznanie funkcjonowania instytucji na poziomie administracji publicznej na szczeblach centralnym i regionalnym oraz dokonanie przeglądu i analizy polityki regionalnej w Mołdawii, w kontekście potrzebnych reform. Polscy przedstawiciele spotkali się w Kiszyniowie z delegatami resortów budownictwa i spraw regionalnych, gospodarki, Organizacji Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (ODIMM) i Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Liviu Oboroc, wiceministrem resortu rozwoju regionalnego i budownictwa³¹. We wrześniu 2014 roku minister rolnictwa i rozwoju wsi na spotkaniu z wiceministrem rolnictwa i przemysłu spożywczego Mołdawii

²⁹ [Online] Polska pomoc, *Mołdawia*, [w:] <https://www.polskapomoc.gov.pl/Moldawia,16.html>, stan z dnia 30.03.2015.

³⁰ [Online] Ministerstwo Gospodarki, Mołdawia, *Informacja o stosunkach gospodarczych z Polską*, [w:] <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Moldowa.htm>, stan z dnia 4.04.2015.

³¹ [Online] Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Inicjatywy_i_wspolpraca_miedzynarodowa/Inicjatywy_dwustronne/Moldawia/Strony/misja_polskich_ekspertow_Moldawia_06082014.aspx.

Vladem Loghinem oraz szefem Rolniczej Agencji Płatniczej i Interwencyjnej Petru Malera, zapowiedział wsparcie dla RM w ramach udzielenia kredytu rządowego w wysokości 100 mln euro na finansowanie reform rolnictwa. Jednakże, jak stwierdza Kamil Całus, wdrożenie mechanizmu pomocy uniemożliwia konflikt między instytucjami mołdawskimi, które miałyby odpowiadać za zbieranie wniosków kredytowych i sporządzenie list kredytobiorców. Z perspektywy rządów mołdawskich, a docelowo także liderów politycznych, możliwość wpływania na dobór beneficjentów jest potencjalnym źródłem znacznych dochodów. Zagrożeniem jest kształtujący się od 2009 roku system polityczny republiki. Działalność przywódców dwóch największych ugrupowań koalicyjnych – Władza Filata, lidera Partii Liberalno-Demokratycznej PLDM, oraz Władza Plahotniu, szefa Partii Demokratycznej PDM, nieoficjalnie wspieranych przez komunistów (PCRM), wskazuje na proces zawłaszczania państwa przez grupy interesów, skupione wokół tych dwóch miliarderów. Z praktyki politycznej wyłania się obraz *klasycznego postsowieckiego modelu oligarchicznego*³².

Ważną cezurą w relacjach zewnętrznych Mołdawii było podpisanie wspomnianego już układu o pogłębionych i kompleksowych strefach wolnego handlu. Regulacje tej umowy nie objęły swym zasięgiem separatystycznego regionu Naddniestrza, w którym nie obowiązują już również unijne Autonomiczne Preferencje Handlowe ATP. Z kolei w odbiorze urzędników UE, DCFTA może wpływać na sytuację w regionie, spajając Mołdawię w wymiarze gospodarczym, czego efektem może być dalsza integracja polityczna. To błędne założenie wynika być może z faktu ignorancji unijnych urzędników. Jednakże, dramatyczna sytuacja gospodarcza w Naddniestrzu, pogłębiana przez systematyczne zmniejszanie subsydiów z Rosji, na co wpływ ma również konflikt pomiędzy Rosją a Ukrainą, mogłaby spowodować wzmocnienie relacji między Tyraspołem a Kiszyniowem. Warto też wspomnieć, iż od 28 kwietnia 2014 roku dla obywateli Mołdawii został zniesiony obowiązek wizowy, zapoczątkowany procesem liberalizacji wizowej w 2010 roku. Mołdawia, na podstawie raportu Komisji Europejskiej z listopada 2013 roku, została najlepiej oceniona w obszarze reform wewnętrznych państwa, ochrony granic (głównie na odcinku z Naddniestrzem) i postępów we wdrożeniu Wizowych Planów Działań VLAP³³.

---

³² [Online] K. Całus, *Państwo zawłaszczone? Niepewne perspektywy modernizacji Mołdawii*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-22/panstwo-zawlaszczone-niepewne-perspektywy-modernizacji-moldawii>, stan z dnia 24.04.2015.

³³ [Online] European Commission, *Report From The Commission To The European Parliament And The Council*, Brussels, 15.11.2013 COM (2013) 807 final, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131115_5th_progress_report_on_the_implementation_by_moldova_of_the_apvl_en.pdf, stan z dnia 12.04.2015.

Podsumowanie

Trud wprowadzenia wartości i zasad demokracji powinien być podyktowany przede wszystkim polskim interesem narodowym oraz uczestnictwem Polski w strukturach międzynarodowych. Działania w tym zakresie powinny być postrzegane w szczególności przez pryzmat członkostwa Polski w UE. Polska powinna być traktowana jako godny zaufania i odpowiedzialny partner, który, realizując aktywną politykę, pomimo niewystarczających zasobów, jest w stanie oddziaływać na zmiany ustrojowe, zachodzące w młodych demokracjach na Wschodzie Europy. Z kolei rola, jaką Polska odgrywa w dziedzinie ochrony praw człowieka, demokracji i rządów prawa w państwach obszaru byłego ZSRR wpływa na postrzeganie jego na arenie międzynarodowej.

W Mołdawii część opozycji jest antagonistycznie nastawiona do integracji europejskiej, ale w rzeczywistości państwo jest mocno zorientowane na budowanie relacji z Unią. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat ponad połowa handlu Republiki odbywała się z UE, a ok. 20% z Rosją³⁴. Według mołdawskich elit politycznych to właśnie integracja europejska stanowi klucz do reintegracji państwa. Aby wspierać dążenia Mołdawii w tym procesie, powinno się skorelować aktywność Polski z działalnością Unii Europejskiej. Wizja prometeizmu w polskiej polityce zagranicznej powinna być usytuowana w obecnych uwarunkowaniach, w europejskiej *realpolitik*. Polityka wschodnia III RP powinna być całokształtem działań Polski, czyli budowaniem relacji dyplomatycznych, gospodarczych, społecznych z państwami byłego bloku wschodniego. Działania doraźne w obszarze wspierania dążeń demokratycznych Mołdawii przez polskie władze nie będą dawały wymiernych rezultatów, potrzebna jest tu całościowa, przemyślana, długofalowa strategia polityki wschodniej. Dodatkowo, niedostateczne reformy gospodarcze, słabość systemu politycznego, skomplikowana sytuacja geopolityczna, rola Rosji, hamująca procesy integracyjne etc. wymagają prawdopodobnie stworzenia nowego mechanizmu współpracy w regionie.

Nie należy zapominać, iż rozwiązania i mechanizmy działające i wypracowane w jednym państwie nie muszą okazać się skuteczne w innym. Dlatego też nie należy przenosić wzorów, np. demokracji zachodnich, bezpośrednio na grunt państw byłego bloku komunistycznego. Atutem Polski jest zrozumienie specyfiki regionu Europy Wschodniej. Polityka III RP powinna być przejawem zgodności sił politycznych w państwie i usytuowana *expressis verbis* w polityce Unii Europejskiej i NATO. Ponadto aktywność w tym obszarze rodzi istotne zobowiązania państwa, aby dzięki jego wysiłkom było postrzegane przez

³⁴ N. Popescu, *Eurasian...*, *op. cit.*, s. 24.

środowisko międzynarodowe jako wiarygodny partner. Państwo pretendujące do roli promotora wartości demokratycznych musi posiadać wysokie standardy ochrony praw człowieka, kierować się zasadami państwa prawa, szanować prawa mniejszości narodowych oraz respektować zasady demokratycznych reguł gry politycznej.

Bibliografia

1. Bagiński P., *Prawa człowieka a pomoc dla zagranicy – wnioski dla polskiej polityki zagranicznej*, [w:] A. Bieńczyk-Missala, R. Kuźniar (red.), *Prawa człowieka w polskiej polityce zagranicznej*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2007.
2. Całus K., *Państwo zawłaszczone? Niepewne perspektywy modernizacji Mołdawii*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-22/panstwo-zawlaszczone-niepewne-perspektywy-modernizacji-moldawii>, stan z dnia 24.04.2015.
3. Council of the European Union, *Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit*, 7 May 2009, Prague, Brussels, 7 May 2009, 8435/09 (Presse 78), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/107589.pdf, stan z dnia 3.04.2015.
4. Embassy of the Republic of Moldova to the Republic of Poland, *Political-Diplomatic relations*, <http://www.polonia.mfa.md/political-diplomatic/>, stan z dnia 3.04.2015.
5. European Commission, *Report From The Commission To The European Parliament And The Council*, Brussels, 15.11.2013 COM (2013) 807 final, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131115_5th_progress_report_on_the_implementation_by_moldova_of_the_apvl_en.pdf, stan z dnia 12.04.2015.
6. *Exposé* ministra spraw zagranicznych Andrzeja Olechowskiego w Sejmie – 12 maja 1994 roku, <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/teksty-zrodlowe/przemowienia/1122-expos-ministra-spraw-zagranicznych-andrzeja-olechowskiego-w-sejmie-12-maja-1994-r>, stan z dnia 22.04.2015.
7. Fragment przemówienia Tadeusza Mazowieckiego przed Sejmem 24 sierpnia 1989 roku, http://www.nauka.pap.pl/palio/html.run?_Instance=cms_nauka.pap.pl&_PageID=6&dep=299430&_Checksum=-634330524, stan z dnia 23.04.2015.
8. Informacja o polityce zagranicznej rządu przedstawiona w sejmie X kadencji przez Krzysztofa Skubiszewskiego, 26 kwietnia 1990, <http://www.msz.gov.pl/resource/432b9164-91e5-4ef7-8c7a-3e0656cc48d9:JCR>, stan z dnia 13.04.2015.
9. Information Center for Local Authorities, *Centrul de Informare pentru Autoritățile Locale*, <http://www.centruinfo.org/en/infocenter>, stan z dnia 12.03.2015.
10. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.
11. Kosienkowski M., *Polityka Polski wobec Mołdowy*, [w:] A. Gil, T. Kapuśniak (red.), *Polityka wschodnia Polski. Uwarunkowania, koncepcje, realizacja*, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin-Warszawa 2009.

12. Kuźniar R., *Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 2008.
13. Łoś-Nowak T., *Polski fin de siècle w polityce zagranicznej po 1956 roku*, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, nr 5, 2004, s. 122.
14. Ministerstwo Gospodarki, [w:] <http://www.mg.gov.pl/node/20082>, stan z dnia 3.05.2015.
15. Ministerstwo Gospodarki, *Mołdawia, Informacja o stosunkach gospodarczych z Polską*, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcz+a+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Moldowa.htm>, stan z dnia 4.04.2015.
16. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/inicjatywy_i_wspolpraca_miedzynarodowa/inicjatywy_dwustronne/moldawia/strony/glowna.aspx, stan z dnia 6.04.2015.
17. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 stycznia 2003 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Radzie Ministrów, Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 roku o Radzie Ministrów, Dz. U. z 2003 roku nr 24, poz. 199.
18. Paradowski P., *Wpływ Sejmu na politykę europejską Rady Ministrów RP. Spostrzeżenia na temat funkcji Komisji do spraw UE*, [w:] J. J. Piątek, R. Podgórska (red.), *Polityka zagraniczna. Decyzje, procedury, instytucje*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
19. Polska pomoc, *Mołdawia*, <https://www.polskapomoc.gov.pl/Moldawia,16.html>, stan z dnia 30.03.2015.
20. Popescu N., *Eurasian Union: the real, the imaginary and the likely*, „Chaillot Papers”, nr 132, wrzesień 2014, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/CP_132.pdf, stan z dnia 12.04.2015.
21. Popescu N., *In 2014, Moldova dropped the anchor on the European path*, [w:] <http://www.moldova.org/nicu-popescu-in-2014-moldova-dropped-the-anchor-on-the-european-path/>, stan z dnia 4.04.2015.
22. Rajczyk R., *System konstytucyjny Mołdawii*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014.
23. Sawicz A., *Zamalować białą plamę, czyli słów kilka o stosunkach polsko-mołdawskich*, [w:] M. Kosieniowski (red.), *Spotkania polsko-mołdawskie. Księga poświęcona pamięci Profesora Janusza Solaka*, Episteme, Lublin 2013.
24. Solak J., *Mołdawia. Republika na trzy pęknięcia. Historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar „zamrożonego konfliktu” o Naddniestrze*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2014.
25. Szajkowski B., *Perspektywa członkostwa Republiki Mołdowy w Unii Europejskiej*, [w:] A. Staszczuk, J. Jartysi (red.), *Wymiar Wschodni UE. Wielowymiarowość integrującej się Europy*, Wydawnictwo Zapol, Szczecin 2007.

26. *Wizyta oficjalna Prezydenta Republiki Mołdowy w Polsce*, [w:] <http://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2000-i-starsze/art,674,wizyta-oficjalna-prezydenta-republiki-moldowy-w-polsce.html>, stan z dnia 3.04.2015.
27. Wojciechowski M., *Wizyta szefa polskiej dyplomacji w Mołdawii*, http://www.ms.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/wizyta_szefa_polskiej_dyplomacji_w_moldawii, stan z dnia 12.04.2015.
28. Wystąpienie ministra spraw zagranicznych Krzysztofa Skubiszewskiego w Sejmie, 21 stycznia 1993 roku, *Jak rząd rozumie pojęcie racji stanu*, <http://digit.pism.pl/dlibra/docmetadata?id=578&from=publication>, stan z dnia 1.05.2015.
29. Żurawski vel Grajewski P., *Polska polityka wschodnia*, <http://www.omp.org.pl/stareomp/index8fe3.html?module=subjects&func=viewpage&pageid=770>, stan z dnia 27.03.2015.

Streszczenie

Mołdawia w perspektywie polityki zagranicznej III RP

Jako członek wielu organizacji, kładących nacisk na poszanowanie praw człowieka, demokracji i rządów prawa, Polska ma realny wpływ na kształtowanie norm międzynarodowych. Zobowiązania międzynarodowe, przynależność do grupy państw demokratycznych, tradycje demokracji, uwarunkowania kulturowe, jak i całościowy kształt myśli polskiej polityki na Wschodzie są czynnikami, które mają wpływ na postawę Polski, która aktywnie angażuje się we wspieranie demokracji w regionie. Niniejszy artykuł odnosi się do głównych założeń i realizacji polskiej polityki wschodniej, w szczególności w kontekście Republiki Mołdawii. Na forum Unii Europejskiej Polska wspiera dążenia Mołdawii do zbudowania społeczeństwa obywatelskiego, demokratycznych instytucji i stabilnych struktur państwowych. Aktywność Polski skupiona jest na pomocy zagranicznej oraz ma charakter dyplomatyczny. W istocie, zaangażowanie Polski często sprowadza się do symbolicznych gestów, a sytuację utrudnia pogarszająca się relacja z Rosją. By sprostać współczesnym wyzwaniom budowania państwa jako integralnej części świata zachodniego, polityka III RP względem Mołdawii powinna być przejawem zgodności sił politycznych i usytuowana *expressis verbis* w polityce UE i NATO.

Słowa kluczowe: polityka zagraniczna, Polska, Mołdawia, Unia Europejska, Rosja, demokracja, demokratyzacja, Europa Wschodnia.

Summary

Moldova in the aspect of Polish foreign policy

Poland, as a member of several organizations that emphasize importance of democracy, human rights and rule of law, has substantial influence on formation of international law. International obligations, tradition of democracy, cultural factors, as well as the holistic concept of Polish foreign policy in the East, all influence Poland's stance and result in preoccupation with support for development of democracy in the region. The following article describes main goals, development and results of Polish foreign policy in the East of Europe, closely focusing on relations with the Republic of Moldova. It is argued that majority of Poland's activity in the described field is carried out in form of foreign aid or diplomatic actions and is being strongly influenced by the current state of relations with Russia. The article concludes that Polish foreign policy towards Moldova and generally the East of Europe should be formed as a result of consolidated internal politics and should be located *expressis verbis* in the foreign policy of both EU and NATO.

Keywords: foreign policy, Poland, Republic of Moldova, European Union, Russia, democracy, democratization, Eastern Europe.

